

ELŐHASZNÁLATI ÁLLOMÁNYOK, ÁLLOMÁNYÁTALAKÍTÁSOK, TAPASZTALATOK A GYŐRI ERDÉSZETBEN

Máté Károly

A Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság győri erdészetéhez tartozó úgynevezett kisalföldi homokon az 1959—1963-as években kísérletek kezdődtek olyan irányban, hogy az új erdőtelepítések és erdőfelújítások során létrehozott fenyvesek, tölgyesek miként tűrik a nemesnyár előhasználati állományt. Kísérleteket végeztek az akácnak nemesnyárral és szürkenyárral való elegyítésére, továbbá nemesnyárasok telepítésére vonatkozóan is.

Az erdészet területén 1966-ban végeztek üzemtervezést. Ez a jelen értékelés alapja. Az előhasználati állományokkal kapcsolatos megfigyelés nem terjed ki Gönyű és Gyórszentiván községekre, mivel itt ilyen természetű állományokat nem létesítettek. Az egyes községhatárokon létrehozott állományokat az 1. táblázat mutatja.

A nemesnyárrakról

A nemesnyárasok fafajmegoszlását a 2. táblázat szemlélteti. A fafajmegoszlásból látható, hogy a nemesnyárasok 37,4%-át a koNy képviselte. Az eltelt 15—16 év alatt a koNy 80%-a kipusztult. A homoki termőhelyen is bebizonyosodott,

1. táblázat

Községhatár	Fatermelésre kijelölt terület	Nemes nyárasok	Fenyő		Tölgy		Akác elegyítés	
			felülültetés		nNny-al	szNy-al	nNny-al	szNy-al
hektár								
Gyömöre	31,95	—	—	—	4,04	—	—	—
Gyirmót	37,74	3,06	—	—	3,41	—	—	—
Gyórszemere	255,35	34,76	—	—	5,17	—	—	—
Koroncó	142,18	3,11	13,02	—	—	0,97	—	—
Mórichida	370,44	—	18,55	—	6,24	—	—	—
Tét	338,08	32,93	5,43	—	—	16,85	—	11,58
Összesen	1181,68	73,86	37,00	—	18,86	17,82	—	11,58
Össz. kísérleti terület	159,12	—	—	—	—	—	—	—
	13,5%	—	—	—	—	—	—	—

2. táblázat

	koNy	óNy	olNy	Összesen :
	hektár			
Összes	27,65	32,95	13,26	73,86
Kipusztult	22,46	—	—	22,46

hogy a három nyárfajta egymás közti elegyítését a koNy egyáltalán nem tudja elviselni. A kezdeti növekedésben visszamarad, majd egy-egy szárazabb év csapadékhiánya végleg megpecsételi a sorsát. Elegyíteni ezért egyáltalán nem érdemes vele.

Az óNy kimutatható pusztulást nem szenvedett. Fejlődése és fatömege erősen magán viseli a termőhely minőségét. *E fajaj elegyítése sem mondható szerencsésnek az olNy-ral.* Mind a jó, mind a gyengébb termőhelyen az olNy igyekszik átvenni az uralkodó fajaj szerepét és ez a fatömegnövedéken is erősen meglátszik. Ezt bizonyítja a Tét 14/b erdőrészletben végzett fatömegfelvétel is.

3. táblázat

Becsült terület	Fafaj	db	Fatömeg m ³	m ³ /törzs
1 ha	óNy	223	48,7	0,22
	olNy	353	129,6	0,37
Összesen		576	178,3	

Az olNy a fajajmegoszlásban kisebb területtel szerepel és ott sem elegyetlenül, hanem az olNy-ral elegyítve. Ez nyilván az új fajajjal szembeni óvatosságot tükrözi. Általában jobb termőhelyekre került és itt is a körülményeknek megfelelően kiállta a próbát. Fanövedékben, és egészségi állapot vonatkozásában ezidáig jól megállta a helyét.

Összefoglalva: A nemesnyárákról az a véleményem, hogy azokkal csak a legjobb vízgazdálkodású, magas humusztartalmú homoktalajokon érdemes foglalkozni. Egymással való elegyítésük nem tanácsos, mert ez később komoly erdőnevelési gondot okoz. A telepítési hálózat alkalmazkodjon a gépi ápolás lehetőségeihez, mert legalább 10 éves korig igénylik az ápolást. Mielőbb el kell érni az állomány záródását. A törzsek ágtisztaságát nyesséssel kell biztosítani.

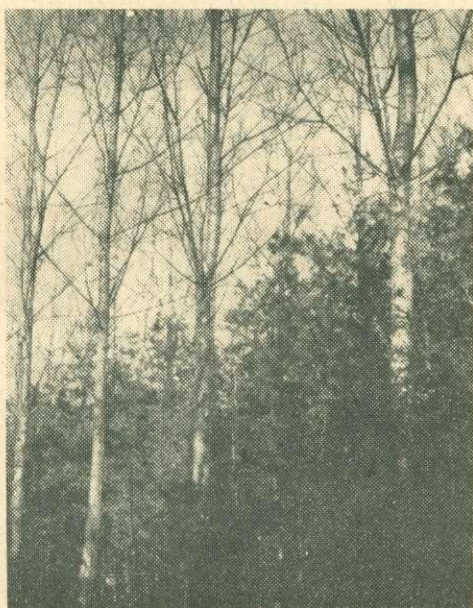
**A fenyők fölött létesített
nemesnyár előhasználati állományok**

Az 1. táblázatból látható, hogy összesen 37,00 ha előhasználati állományt létesítettek az említett községhatárokon. Az Ef 80%-os, a Ff 20%-os elegyítéssel. Az előhasználati állományt zömmel koNy-ral, kisebb részben óNy-ral létesítettek 5×5 m, Koroncón 10×5 m hálózatban.

A nyár ültetése egyidőben, vagy egy évvel később történt a fenyő telepítésénél. A jelenlegi helyzet az, hogy 18,45 ha-on a nemesnyár (óNy) megmaradt

1. ábra. Pusztulásban levő eF, óNy felül-
ültetéssel Tét 14/c erdőrészletben

2. ábra. eF felülültetés óNy-al, Koronóc
7/b erdőrészletben

fő fafajnak és állományt alkot. Alatta a fenyő tönkrement. Az előhasználati állományból így fő állomány lett.

A 18,55 ha-ról a nemesnyárat előhasználatként letermelték. A tapasztalat az volt, hogy a nemesnyár felülültetések pár évig tartó jó növekedés után a gyengébb termőhelyeken visszaestek a fejlődésben. A termőhelytől függően a nemesnyárok kiritkultak. 10—12 éves korra dönteni kellett az erdőrészlet sorsáról, mert ahol a nemesnyár jól fejlődött, ott a fenyő kezdett a fényhiány miatt satnyulni. Az látszott gazdaságosnak, hogy a nyárat a területekről letermeljük és biztosítjuk a fenyő további fejlődését, amíg nem késő. Sok helyen ezt sürgette a nyárok egészségi állapota is, az erős *Dothichiza* és cincér károsítás miatt. A koNy különösen nem bírta a silányabb termőhelyeket. Ezek alapján került kitermelésre 2—3 év alatt a 18,55 ha területen az előhasználati nyáras, végeredményben az eredeti elgondolásnak megfelelően 10—12 éves korban.

A 18,55 ha-ról 10 m³ mezőgazdasági karámfa, 416 m³ rostfa, összesen 426 m³ faanyag került le, 23 m³/ha, illetve 2,3 m³/év átlagnövedéket adott. A gazdaságossági számítás mellőzöm, mert olyan irányú ellenőrző területet annak idején nem tűztek ki, amiből megállapítható lenne, hogy a felülültetés miatt milyen növedék-visszaesés keletkezett a fenyvesekben. A közölt számok alapján azonban a gazdaságosságra lehet következtetni.

A kitermelés után a fenyvesek helyenként reménytelen képet mutattak a nyárok által okozott törések miatt.

Ezeket 3—4 év alatt kiheverték. A megmaradt 18,45 ha nemesnyár előhasználati állomány jelenlegi fatömegadatait a 4. táblázat tartalmazza.

A fenyő fölé telepített nyár előhasználati állományok tapasztalatai azt mutatják, hogy a felülültetéssel csak a jó termőhelyeken ajánlatos foglalkozni. Szigorúan be kell tartani azt az elgondolást, hogy amikor a nyár — korra való

Községhatár	Erdőrészlet	Becsült terület ha	Fatómeg m ³	Telepítési hálózat	Fatómeg 1 h-on
Koroncó	6/b	2,07	395	10×5 m	191 m ³
Koroncó	7/d	1,11	207	10×5 m	187 m ³
Tét	14/e	1,00	141	5×5 m	141 m ³
Összesen		4,18	743		

tekintet nélkül — elérte a papírfa méretet, le kell termelni. Ezt a fenyő érdekében feltétlen meg kell tenni, mert az erősödő árnyalás miatt a fenyő fejlődése visszaesik. A késői letermelés során a fenyő annyira összetörik, hogy azt ki-nőni már jelentős károsodás nélkül nem tudja. Ha a jó növekedésű nemesnyárasok meghagyása mellett döntenénk, úgy számoljunk a fenyő kipusztulásával. Ilyen esetben már szigorú gazdaságossági mérlegelés alapján kell határozni. Ha a jövőben mégis a felülültetés mellett döntene valaki, úgy tanácsos, hogy a nyár sorokba fenyő ne kerüljön. Ez könnyebbé teszi a nyárak esetleges nyelését és majdani kitermelését. Ez a hiányzó sor a későbbi fenyőtisztításoknál közelítő nyomként felhasználható.

Tölgy felültetése nemesnyárral

Ez a kísérletezés azt bizonyítja, hogy a nemesnyárok (óNy, olNy) jól fejlődnek a tölgy fölött. A nyár hálózat itt is 5×5 volt. A legjobb fejlődés Móríchida 4/d erdő részletben tapasztalható, ahol 1976. évben a törzsek cca 50%-a lett kitermelve és 70 m³/ha fatömeget adott, aminek 80%-a papírfa volt.

A tölgy (ksT) érdekében feltétlen indokolt volt a belenyúlás, sőt négy-öt év múlva még a meglévő nyártörzseket is el kell távolítani. Ezt a gazdaságosság mellett még az is indokolja, hogy a meglévő tölgyállományt feltétlen meg kell menteni. Belőle jelenleg lényegesen kevesebb van a Kisalföldön, mint ami biológiailag megilletné. A ksT elviseli a felülültetést, de nagyon ügyelni kell arra, hogy idejében felszabadítsuk.

Akácok nemesítése nemes és szürkenyárral

A termőhely változatosságát követve ma kisebb foltokban vagy szálszerűen található a nemesnyár. Itt is ugyanaz volt tapasztalható a nemesnyárok fejlődésére, amit már az előzőekben elmondottam. A kísérleti elegyítésből az a tapasztalat vonható le, hogy az akác- és a nemesnyár-elegyítés a jobb termőhelyeken nem kedvezőtlen. Kedvezőbbnek ítélem meg mint a nemesnyárok egymás közötti elegyítését. Egyet azonban nyomatékosan kell hangsúlyozni, hogy ez az állomány az erdőnevelési munkák során nagy gondosságot igényel. Nem elegendő a jelenlegi gyakorlat által alkalmazott belenyúlási gyakoriság. A nevelővágásokat nagyon lelkiismeretesen kell elvégezni.

A szürkenyár és az akác telepítése nem hozott kedvező tapasztalatokat.

3. ábra. Elegyetlen óNy állomány
(10×5 m hálózatban) Koroncó 6/b erdő-
részletben. Háttérben Koroncó 6/c, eF
felülültetés óNy-al

4. ábra. ksT felülültetés ólNy és óNy-al
Mórichida 4/d erdő részletben

Fotók: Kerényi Nándor

A szNy egyedek nem nyújtották azt a fejlődést, amit vártak a fafajtól. Ennek döntő oka a magról nevelt szürkenyár csemeték származásából adódhat.

A végső megállapítás az, hogy a kisalföldi homokon megbízható származás ismeretének hiányában a szNy-al foglalkozni indokolatlan.

5. táblázat

Községhatár	letermelt		m ³ /ha
	terület ha.	m ³	
Bönyrértalap	21,40	1943	91
Gönyü	8,10	583	72
Gyórszentiván	16,90	1663	98
Ménfőcsanak	5,70	787	138
Gyórszemere	9,50	1378	145
Koroncó	21,90	5111	232
Tét	50,20	11691	234
Mórichida	37,50	8 382	224
Összesen	171,20	31538	átlag 184

Akácok átalakításáról

A kislépföldi homokon jelentős területtel — 70% körül — szerepel az akác, aminek alapján szabadjon néhány gondolatot felvetni. Az erdészet által 5 év alatt letermelt akácok adatait az 5. táblázat tartalmazza.

A községeket K-i irányból DNy-i irányba felsorolva, ahogy földrajzilag is érintkeznek egymással, érdekes számsort kapunk. Az öt év alatt fafaj szerinti felújítást a 6. táblázat szemlélteti. Látható, hogy a fenyővel való felújítás aránytalanul magas. Ennek egyik serkentője a korábbi évek közgazdasági szabályozójának ilyen irányú hatása volt. Biológiai, s talán még gazdaságossági szempontból sem mondható szerencsének. Az átlagnövedéket szemléltető adatok alapján bátorkodom megjegyezni, hogy *ahol az akác ha-kénti (no) fatömege eléri a 250 m³-t, ott nem kell siettetni e fafaj lecserélését*. Abból a szempontból sem szerencsés a túlzott fenyvesítés, hogy roppant nagy erdőnevelési feladat elé állítjuk magunkat. Egy gazdasági egységre nem jó hatással lesz, ha a fenyvesítésből adódóan csökken az évi véghasználati hozamterülete. Nem valószínű, hogy a fenyő előhasználatok — különös tekintettel a ma még meglévő munkaigényükre — ezt a fatömegkiesést ellensúlyozzák.

6. táblázat

Letermelés előtti		Felújítás utáni
fafaj megoszlás ha		
Akác	190,56	8,64
Fenyő	0,38	126,10
nNy	0,10	59,06
egyéb	2,76	—
Összesen	193,80	193,80

Fafajcsere előtt nézzük meg jól az előző akácállományt, mert egyben ez a legjobb termőhelyjelzőnk is. Nem szabad elfelejteni, hogy az akác mint fafaj többször jó segítőtársnak bizonyult. Gyorsan tudunk cselekedni építkezésekben, tűzifaigények kielégítésében, sőt több erdőrésztlet igénybe vettünk legeltetésre is. Úgy érzem, *az akácnak azzal tartozunk, hogy belterjesebben kezeljük, nemesített szaporítóanyagból újítsuk fel ott, ahova való és meggyőződés, hogy nem lesz érte „hálátlan”*.

Mate K.: ОПЫТ ДЬЕРСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА В НАСАЖДЕНИЯХ С ПРОМЕЖУТОЧНЫМИ РУБКАМИ И ПРИ РЕКОНСТРУКЦИИ ЛЕСОНАСАЖДЕНИЙ

Выращивать евроамериканские гибриды тополя черного стоит только в частях песчаных почв, обладающих хорошим водным режимом и высоким содержанием гумуса. Смешивать евроамериканские гибриды тополя черного друг с другом не оказывается хорошим. Для промежуточных рубок стоит их высаживать над хвойные древесные породы в хороших местонасаждениях, но при достижении возраста баланса их следует вырубить. Дуб хорошо выносит насаждение, предназначенное для промежуточных рубок. Нецелесообразно к акации белой примешивать тополь серый, но евроамериканские гибриды можно. Замена акации белой хвойными породами должна быть хорошо обдумана.

K. Máté: FINDINGS ON SECONDARY, RAPID GROWING STANDS AND ON STAND IMPROVEMENTS IN THE FOREST OF GYŐR

It is worth to grow noble poplar stands exclusively on the given sandy soils where the water management is balanced and the humus content is high. It is not recommended to mix the different species of noble poplar. It is very advisable to plant them as secondary stand above a pine stand story where the soil is rich and have to be cut when the poplar reach the diameter for pulpwood. The oak is also very good with secondary noble poplar stand. Mixing the black locust with *Populus alba* is not a good idea, but the noble species will do. It is doubtful to convert the black locust stands into pine stands.